

УДК 811.111'276.6:004.738.5

7 ОСНОВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ОНЛАЙН ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНИХ МОВ

Н. А. Шандра

7 MAIN COMPETENCES OF ONLINE FOREIGN LANGUAGE TEACHER

N. Shandra

Подано визначення поняття «онлайн навчання» як сукупності мережевих, програмних, інформаційно-педагогічних технологій задля цілеспрямованого та організованого навчального процесу за допомогою синхронної чи асинхронної інтерактивної командної роботи студентів і викладачів та роботи з навчальними посібниками незалежно від їхнього місцезнаходження. Здійснено огляд наукової літератури щодо ролі онлайн викладачів та педагогічних навичок та умінь, які потрібно розвивати для дієвого навчання в Інтернеті. Охарактеризовано відмінності понять «компетентність» та «навички» з точки зору педагогіки. Детально описано та проаналізовано піраміду R. Hampel та U. Stickler, що містить 7 основних компетентностей, якими повинні володіти викладачі іноземних мов для успішного проведення занять під час дистанційного навчання: основи інформаційно-комунікаційної компетентності, специфічна технічна компетентність щодо роботи з програмним забезпеченням, усвідомлення можливостей та обмежень програмних додатків, онлайн соціалізація, сприяння удосконаленню комунікативної компетентності, креативність та власний стиль викладання. Акцентується увага на необхідності та доцільності оволодіння даними компетентностями, рухаючись знизу вгору по піраміді, тобто від вмінь, здатностей та навичок нижчого рівня до вищого. Зазначено, що перший рівень піраміди пов'язаний з інформаційно-комунікаційною компетентністю, тобто знанням базових програм та роботи мережевих комп'ютерів. До другого рівня віднесено технічну компетентність, яка полягає в оволодінні низкою додатків, що полегшують викладання і навчання за допомогою комп'ютера. Визначено важливість формування здатності усвідомлювати як можливостей, так й обмежень сучасних комп'ютерних програм. Детально проаналізовано поняття «онлайн соціалізації», від якої залежить якість міжособистісного спілкування учасників освітнього процесу в контексті викладач-студенти, викладач-студент, студент-студент. Вказано, що комунікативна методика навчання іноземної мови і взаємодія між учасниками має вирішальне значення, саме тому однією з ключових компетентностей онлайн викладання є підвищення комунікативної компетентності студентів. Креативність та розроблення власного стилю викладання педагога перебувають на найвищих щаблях досліджуваної піраміди. Отже, результати проведеного дослідження підтверджують доцільність імплементації піраміди R. Hampel та U. Stickler на заняттях з іноземної мови задля ефективного онлайн навчання.

Ключові слова: онлайн викладання, дистанційне викладання, іноземна мова, компетентність, навички, Інтернет.

The article defines the concept of 'online learning, which means a set of network, software, information and pedagogical technologies for purposeful and organized learning process through synchronous or asynchronous interactive teamwork of students and teachers and works with textbooks, regardless of their location. A review of the scientific literature on the role of online teachers and pedagogical skills that need to be developed for effective learning on the Internet is presented. Differences between terms such as competence and skills are indicated. The pyramid of Hampel and Stickler, which highlights 7 major competencies that foreign language teachers must possess to successfully conduct classes during distance learning is analyzed and described in detail: basic information and communication competence, specific technical competence for the software, awareness of possibilities and constraints of the medium, online socialization, facilitation of communicative competence, creative and elaboration of personal teaching style. Emphasis is placed on the need and feasibility of mastering these competencies moving from the bottom up the pyramid, i.e. from lower to higher levels. It is noted that the first level of the pyramid is related to information and communicative competence, i.e., knowledge of basic programs and operation of networked computers. The second level of skills includes technical competence, which presupposes mastering of using many applications that facilitate teaching and learning with the help of a computer. The importance of teachers' awareness of both possibilities and restrictions of modern computers is identified. The concept of 'online socialization', which is the key point for the quality of interpersonal communication of participants in the educational process in the context of teacher-students, teacher-student, and student-student, is analyzed in detail. It is stated that the communicative method for teaching a foreign language and interaction between the participants is crucial and, as a result, one of the key competence of online teaching is to increase the communicative competence of students. Creativity and the elaboration of the teacher's style are placed at the highest levels of the analyzed pyramid. Thus, the results of the study confirm the need to implement Hampel and Stickler's into foreign language classes to conduct online teaching effectively.

Keywords: online teaching, distance learning, foreign language, skills, Internet.

Постановка проблеми. Інтернет середовище онлайн навчання робить значний внесок в освіту ХХІ століття, сприяючи загальному визнанню концепції суспільства знань, де знання є ресурсом і рушієм соціального розвитку, запорукою економічного процвітання.

Успіх будь-якої інновації в освіті, зокрема запровадження онлайн викладання та онлайн технології, значною мірою залежить від того, наскільки добре педагоги сприймають нові ідеї та готові реалізувати їх у роботі з учнями (Comas-Quinn, 2011, с. 220). Зрештою, для студентів викладачі є ключовими фігурами освітнього процесу, чия педагогічна майстерність і професійно значущі особистісні якості можуть як сприяти навчальному процесу, так і гальмувати його (Freeman, 1997). Таким чином, професіоналізм онлайн викладача стає вагомим фактором для сприйняття студентом онлайн навчання (McPherson & Nunes, 2004).

Технологічні ресурси не звільняють онлайн викладачів від відповідальності за набуття передових знань, умінь та навичок на шляху професійного розвитку. Всезростаюча популярність дистанційного навчання стимулює викладачів на вдосконалення своїх наявних компетентностей та набуття нових.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Роль викладачів у дистанційному навчання та нові педагогічні навички, котрі їм потрібно розвивати, аби бути ефективними в онлайн середовищі, стали об'єктом наукового дослідження на початку 2000х років (Salmon, 2003; McPherson & Nunes, 2004). Також D. F Adam і M. Logan (2003) наголошують, що викладачам доводиться стикатися з багатьма проблемами, коли вони починають використовувати нові технології та засоби для викладання, відмінні від традиційних зустрічей в аудиторіях. Базові вміння навчання студентів з використанням навчальних Інтернет систем досліджували E. Setiyawati, F. Wulandari, A. Moch Bahak, H. Rudyanto та I. Santia та інші (Setiyawati та ін., 2018).

У галузі викладання мови деякі дослідники (див., наприклад: Shelley, White, Baumann & Murphy, 2006) працювали над виявленням конкретних навичок, які необхідні для онлайн викладачів мови, а інші зосередилися на аналізі власного викладацького досвіду та пошуку його кореляції з готовністю та бажанням взаємодіяти з новими технологіями в мовному класі (Kessler, 2007; Rosell-Aguilar, 2007; Murday, Ushida & Chenoweth, 2008; Wiebe & Kabata, 2010). Поряд із цим, C. Chapelle та V. Hegelheimer (2004) наголосили на необхідності створення переліку ключових компетентності викладачів іноземної мови у XXI столітті для пошуку шляхів їх формування і тим самим забезпечення подальшого технологічно орієнтованого освітнього процесу у сучасному світі, який рішуче підтримує передові технології та є тісно пов'язаним з ними (с. 300).

Метою даної статті є визначення та характеристика семи основних компетентностей піраміди R. Hampel та U. Stickler, необхідних викладачам для дієвого викладання іноземних мов у дистанційному форматі.

Виклад основного матеріалу. У даній статті під поняттям «онлайн навчання» ми розуміємо сукупність мережевих, програмних, інформаційно-педагогічних технологій задля цілеспрямованого та організованого навчального процесу за допомогою синхронної чи асинхронної інтерактивної командної роботи студентів і викладачів та роботи з навчальними посібниками незалежно від їхнього

місцезнаходження. Оскільки онлайн навчання іноземних мов здобуває все більшу популярність, варто врахувати, що воно вимагає наявності вмінь та навичок викладання, а також здатностей та можливостей, які відрізняються від традиційного навчання іноземної мови.

Науковці S. Bennett і D. Marsh (2002) окреслили основні знання, окрім технічних, які необхідні викладачам-мовникам, а саме: виділити істотні схожості та відмінності між аудиторним та онлайн навчанням, визначити стратегії та методи для сприяння дистанційному викладанню та допомогти студентам користуватися перевагами як індивідуального, так і колективного навчання. Варто зазначити, що вміння об'єднувати спільноту студентів для сприяння соціалізації, активній участі та співпраці однаково важливі для онлайн і оффлайн викладання (Jones & Youngs, 2006; Hampel & Stickler, 2005; McLoughlin & Oliver, 1999).

В основу даної статті було покладено працю R. Hampel та U. Stickler (2005), котрі першими виділили 7 основних компетентностей (які вони назвали навичками), необхідних викладачам для успішного проведення занять під час онлайн навчання. На думку дослідниць, викладання мови в Інтернеті вимагає умінь та навичок, котрі відрізняються від тих, що використовуються при традиційному аудиторному викладанні іноземної мови. Окрім того, воно також відмінне від викладання інших предметів в онлайн режимі.

R. Hampel та U. Stickler презентували піраміду (див. Рис. 1) із сімома основними компетентностями, починаючи від нижчого рівня (основи інформаційно-комунікаційної компетентності, специфічна технічна компетентність по роботі з програмним забезпеченням, здатність усвідомлювати обмеження та можливості програмних додатків) і закінчуючи вміннями вищого рівня (сприяти онлайн соціалізації студентів та удосконаленню їхньої комунікативної компетентності, креативність як складова компетентності генерувати нові ідеї та здатність створення власного стилю викладання). Науковці наголосили, що навички онлайн викладання мови потрібно будувати послідовно, одну за одною, складаючи таким чином піраміду: від найзагальніших, які утворюють основу для вершини – індивідуального стилю викладача (Hampel & Stickler, 2005, с. 316).

Погоджуючись із R. Hampel та U. Stickler щодо суті необхідних онлайн викладачеві здатностей і можливостей, зауважимо, що в українському педагогічному дискурсі компетентність трактується значно ширше, ніж

навичка. Зокрема, свого часу Б. Теплов (Теплов, 1998) визначав навички як автоматизовані компоненти свідомої діяльності, що виробляються в процесі її виконання. Українська дослідниця О. Ковтун (2010) справедливо стверджує, що домінантним у сучасній психології і педагогіці є розуміння навички як автоматизованої дії, яка характеризується відсутністю поелементної свідомої регуляції і контролю, хоча передбачає єдність автоматизму і свідомості. Погоджуємося з твердженням вченої, що сучасні тенденції в науці свідчать про таку послідовність формування досліджуваних явищ: від знань – до навичок, а від них – до складних умінь.

Рис. 1. Піраміда навичок R. Hampel та U. Stickler

Водночас Закон України «Про освіту» (2017) визначає компетентність як динамічну комбінацію знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що означає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність.

Отже, вміння та навички є лише одним із складників компетентності, в нашому випадку інформаційно-комунікаційної, яка розташована *на першому рівні* піраміди R. Hampel та U. Stickler. Дана компетентність забезпечує здатність працювати з основним обладнанням, таким як клавіатура, мишка, звукові карти та гарнітури, а також передбачає

обізнаність із типовими проблемами з підключення провайдера, Інтернет браузерів, плагінів тощо. Дослідники С. А. Chapelle і V. Hegelheimer (2004) також додали, що здатність вирішувати основні проблеми браузера також є важливим вмінням, оскільки більшість інформації є доступною через інтерфейс браузера. Вони виступали за навчання викладачів на курсах із комп'ютерної грамотності. Здатність користуватися мережевими комп'ютерами та знання базових програм лягли в основу ефективного викладання мови в Інтернеті (Hampel & Stickler, 2005) та професіограми сучасного викладача XXI століття (Chapelle & Hegelheimer, 2004). Інформаційно-комунікаційна компетентність сприймається як належне і, зазвичай, її опанування покладається на самого викладача.

На *другому рівні* перебуває специфічна технічна компетентність по роботі з програмним забезпеченням, яка передбачає оволодіння вміннями та навичками використання комерційного програмного забезпечення, придбаного навчальним закладом (WebCT, Wimba, Elluminate, Moodle тощо) і/або безкоштовних програм (Zoom, Skype та ін.). Окрім того, онлайн викладачі мають знати цілий ряд додатків, від програмного забезпечення для управління курсами до додатків, які полегшують викладання і навчання за допомогою комп'ютера, та забезпечити студентів різноманітними можливостями спілкування (Compton, 2009). Цілком погоджуємося з С. А. Chapelle та V. Hegelheimer (2004, с. 308), котрі наголосили на важливості знання правил користування такими інструментами спілкування, як чати, дошки оголошень, електронна пошта, електронні списки розсилки для підтримки комунікативної компетентності студентів через комп'ютерно-опосередковані технології в галузі вивчення мови.

Однак знати як користуватися конкретними програмними додатками недостатньо. На нашу думку, *третій рівень піраміди* R. Hampel та U. Stickler передбачає набуття онлайн викладачем іноземної мови здатності усвідомлювати можливості та обмеження конкретних програм. Наприклад, безкоштовного програмного забезпечення є багато, але кожна програма має свої переваги та недоліки, які мають бути враховані викладачем під час навчання іноземної мови.

Погоджуючись з важливістю для викладача здатності сприяти онлайн соціалізації студентів під час дистанційного навчання як *четвертого щабля* досліджуваної піраміди, вважаємо за доцільне зазначити, що дане особистісне новоутворення не може бути визначено як

навичка. Як справедливо зауважив В. Москаленко (2013, с. 118), соціалізація – відповідність людини соціальним вимогам, наявність особистісних та соціально-психологічних передумов, які забезпечують нормативну поведінку або процес соціальної адаптації. Саме тому якість міжособистісної взаємодії напряду залежить від почуття приналежності до спільноти (Palloff & Pratt, 1999; Salmon, 2003). Почуття довіри особливо актуальне на заняттях з іноземної мови для початківців, оскільки студенти часто почуваються дуже невпевнено і не в змозі самовиразитися. R. Hampel та U. Stickler (2005) переконані, що варто особливо подбати про позитивну онлайн соціалізацію та створення довірливих стосунків у спільноті студентів, що сприятиме їхній пізнавальній активності в процесі вивчення мови. Дослідниці додають, що соціалізація та побудова спільноти в Інтернет середовищі вимагають умінь та навичок, які сильно відрізняються від аудиторного навчання, тому навіть найвеселіший та найулюбленіший викладач не може автоматично стати успішним онлайн педагогом (Hampel & Stickler, 2005, с. 318). Водночас D. Davis і R. Rose (2007) застерігають, що комунікативні помилки на теренах Інтернету можуть призвести до напруженості. Вони стверджують, що викладачі дистанційних курсів мають володіти хорошими комунікативними навичками, оскільки вони особливо важливі в Інтернет середовищі через відсутність зорових сигналів. Науковці C. M. Jones & B. L. Youngs (2006) додають, що онлайн викладачам також потрібно знати, як стимулювати активну навчально-пізнавальну діяльність студентів на заняттях з іноземної мови та співпрацю з ними, тому що вони можуть сприяти онлайн соціалізації та навіть допомогти підтримувати інтерес студентів до навчального предмету.

Враховуючи вищезазначені думки названих учених, доходимо висновку, що забезпечення викладачем іноземної мови онлайн соціалізації студентів слід розглядати саме як комплексний процес трансляції педагогом і засвоєння учнями зразків суспільно схвалюваної поведінки, суспільних цінностей і норм; формування особистості, її життєвої позиції на основі впливу на молоду людину системи навчання і виховання.

П'ятий рівень піраміди вимагає від викладачів бути ефективними фасилітаторами комунікативної діяльності. Ця здатність забезпечує успішну соціалізацію студентів та сприяє соціальній згуртованості. R. Hampel та U. Stickler зазначають, що значима комунікативна взаємодія, скоріш за все, без соціальної згуртованості не відбудеться та, звісно, не

забезпечить успішності реалізації практичних можливостей онлайн зустрічей (Hampel & Stickler, 2005, с. 318). Вважаємо цілком коректним твердження науковців, що комунікативна методика навчання іноземної мови і взаємодія між учасниками має вирішальне значення та може бути досягнута в онлайн курсі завдяки методично правильній розробці завдань. Некоректна з точки зору педагогіки та методики побудова завдань та відсутність соціальної згуртованості можуть перешкоджати студентам будувати значущі стосунки (O'Dowd & Ritter, 2006).

Креативність, яку вчені в іноземній термінології називають навичкою онлайн викладача іноземної мови, перебуває на ***шостому рівні піраміди***. У своєму дослідженні ми розглядаємо креативність як здатність викладача знаходити або самостійно продукувати нові оригінальні ідеї організації навчального процесу, успішно вирішувати поставлені завдання нестандартним чином, а також як бачення проблеми під різними кутами зору та вирішувати їх унікальним способом.

С. А. Chapelle та V. Hegelheimer (2004) зазначають, що пошук, оцінка і трансформація дидактичних матеріалів є важливими вміннями веб-грамотності, необхідними всім викладачам ХХІ ст., оскільки Всесвітня Інтернет мережа забезпечує широкий спектр ресурсів для викладання. Для викладача дистанційних курсів ці вміння необхідні для полегшення вибору якісного, автентичного навчального матеріалу для вивчення іноземної мови і розвитку креативності у розробці онлайн завдань на основі принципів комунікативного підходу (Chapelle & Hegelheimer, 2004, с. 319). Креативність не обмежується лише розробкою дидактичних матеріалів, оскільки також охоплює пошук нових способів використання Інтернет інструментів. Наприклад, більшість безкоштовних програм для текстового та голосового чату першочергово пропонувалися як соціальні інструменти, проте їх також можна використовувати як посередники в комунікативних мовних видах діяльності.

У разі роботи із заздалегідь підготовленими дидактичними матеріалами необхідно володіти умінням шукати, добирати, адаптувати та імплементувати в процес онлайн навчання завдання для успішного викладання іноземних мов, а також здатністю критично розуміти можливості та обмеження технологій і середовища спілкування та взаємодії в мережі Інтернет. D. Davis і R. Rose (2007, с. 9) додають, що розуміння того, як і коли надавати підтримку студентам, як і коли надавати можливості для взаємодії, вміння добирати та використовувати готові

ресурси, а також самостійно розробляти ресурси для конкретних навчальних цілей є необхідними чинниками ефективного дистанційного викладання.

Сьомий, найвищий рівень охоплює вміння розвивати особистий стиль викладання, якнайефективніше використовуючи засоби масової інформації та дидактичні матеріали, формуючи зв'язок зі студентами та творчо використовуючи ресурси для сприяння активному комунікативному вивченню іноземної мови (Hampel & Stickler, 2005, с. 319). На наше переконання, вироблення власного стилю викладання не зводиться лише до навичок, оскільки це є складне особистісно-професійне утворення. По суті, цей рівень вимагає від онлайн викладача оволодіння всіма переліченими вище і представленими в піраміді навичками, вміннями і здатностями. Майстерність викладання не є вродженою і може вимагати від викладачів, які звикли до традиційного аудиторного викладання, заново вибудувати свій власний стиль. R. Hampel та U. Stickler зазначили, що недосвідчені викладачі можуть спочатку сприйняти відсутність мови тіла обмежуючим чинником, але зростання обізнаності та впевненості у навичках та вміннях попередніх рівнів зможе допомогти їм віднайти власний стиль викладання. Спираючись на власний педагогічний досвід, погоджуємося з вченими, що деякі проблеми, які виникають під час навчання та теренах Інтернету, можуть бути подібними або паралельними до тих, що існують при аудиторних заняттях, але їх вирішення може досить суттєво відрізнятись. Таким чином, онлайн викладачі мають розробити нові стилі викладання, які відповідатимуть новітнім цифровим засобам навчання.

Висновки. Здійснений аналіз піраміди R. Hampel та U. Stickler дозволяє зробити висновок, що для ефективного викладання іноземної мови в онлайн режимі викладач має володіти усіма знаннями, вміннями, навичками, здатностями тощо, представленими на сімох рівнях схарактеризованої піраміди. Також переконані, що професійна підготовка викладача іноземної мови має охоплювати курси з комп'ютерної грамотності, методології та методики онлайн навчання та коректного оцінювання здобутків студентів, оскільки викладання в Інтернеті суттєво відрізняється від аудиторного навчання мови. Це, у свою чергу, передбачає впровадження поступових змін у зміст, форми і методи підготовки викладачів іноземної мови, які допоможуть їм у розбудові подальшої успішної професійної кар'єри на теренах Інтернету. Такі зміни мають

забезпечити підвищення рівня обізнаності всіх викладачів мови стосовно потенціалу онлайн викладання іноземної мови, його основних принципів, змісту та методів, а також формування системи компетентностей, необхідних для успішних починань у новій галузі.

Результати проведеного дослідження підтверджують необхідність здобуття основних умінь та здатностей онлайн викладача у процесі руху вгору пірамідою, починаючи з її найнижчого рівня та завершуючи найскладнішим – виробленням власного стилю викладання. Очевидно, що технічні та спеціальні уміння роботи з програмним забезпеченням легше засвоїти у порівнянні з онлайн соціалізацією та побудовою спільноти. Саме тому **перспективи подальших розвідок** убачаємо у розробці методики навчання викладачів іноземних мов та підготовки їх до ефективного викладання онлайн курсів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Про освіту. № 2145-VIII. (2017). Отримано з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- Ковтун, О. В. (2010). Теоретичні аспекти поняття "загальнонавчальні вміння". *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського (зб. наук. праць)*, 11-12, 200-209. Отримано з: <http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/11871>
- Москаленко, В. В. (2013). *Соціалізація особистості*. Київ : Фенікс.
- Теплов, Б. М. (1998). *Психология и психофизиология индивидуальных различий*. Москва : Институт практической психологии.
- Adam, D. F., & Logan, M. C. (2003, Winter). Preparing instructors for online instruction. *New Direction for Adult and Continuing Education*, 100, 45-55.
- Bennett, S., & Marsh, D. (2002). Are we expecting online tutors to run before they can walk? *Innovations in Education and Teaching International*, 29(1), 14-20.
- Chapelle, C. A., & Hegelheimer, V. (2004). The language teacher in the 21st century. In S. Fotos & C. M. Browne (Eds.), *New perspectives on CALL for second language classrooms* (pp. 299-316). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Comas-Quinn, A. (2011). Learning to teach online or learning to become an online teacher: an exploration of teachers' experiences in a blended learning course. *ReCALL*, 23(03), 218-232.
- Compton, L. K. L. (2009). Preparing language teachers to teach language online: a look at skills, roles, and responsibilities, *Computer Assisted Language Learning*, 22(1), 73-99. DOI: <https://doi.org/10.1080/09588220802613831>.
- Davis, D., & Rose, R. (2007). Professional developments for virtual schooling and online learning. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED509632.pdf>
- Freeman, R. (1997). *Managing Open Systems*. London: Kogan Page. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315041841>
- Hampel, R., & Stickler, U. (2005). New skills for new classrooms: Training tutors to teach languages online. *Computer Assisted Language Learning*, 18(4), 311-326.
- Jones, C. M., & Youngs, B. L. (2006). Teacher preparation for online language instruction. In P. Hubbard & M. Levy (Eds.), *Teacher education in CALL* (pp. 267-282). Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Kessler, G. (2007) Formal and informal CALL preparation and teacher attitude toward technology. *Computer Assisted Language Learning*, 20(2), 173-188.
- McLoughlin, C., & Oliver, R. (1999). Pedagogic roles and dynamics in telematics environments. In M. Selinger & J. Pearson (Eds.), *Telematics in education: Trends and issues* (pp. 32-50). Amsterdam: Pergamon.
- McPherson, M. A., & Nunes, J. M. B. (2004). The role of tutors as an integral part of online learning support, *European Journal of Open and Distance Learning*. Retrieved from: http://www.eurodl.org/materials/contrib/2004/Maggie_MsP.html.

- Murday, K., Ushida, E., & Chenoweth, A. (2008). Learners' and teachers' perspectives on language learning. *Computer Assisted Language Learning*, 21(2), 125-142.
- O'Dowd, R., & Ritter, M. (2006). Understanding and working with "failed communication" in telecollaborative exchanges. *CALICO Journal*, 23(3), 623-642.
- Palloff, R. M., & Pratt, K. (1999). *Building learning communities in cyberspace: Effective strategies for the online classroom*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Rosell-Aguilar, F. (2007). Changing tutor roles in online tutorial support for Open Distance Learning through audio-graphic SCMC, *JALT-CALL Journal*, 3(1-2), 81-94.
- Salmon, G. (2003) *E-moderating: The Key to Teaching and Learning Online*. (2nd ed.). London and New York: RoutledgeFalmer.
- Setiyawati, E., Wulandari, F., Moch Bahak, A., Rudyanto, H. & Santia, I. (2018). Using Online Learning Systems to Measure Students' Basic Teaching Skills. *International Journal of Engineering & Technology*, 7(4.7), 463-467.
- Shelley, M., White, C., Baumann, U. & Murphy, L. (2006). It's a unique role! Perspectives on tutor attributes and expertise in distance language learning. *International Review of Research in Open and Distance Learning*, 7(2). Retrieved from: <http://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/297/609>.
- Wiebe, G., & Kabata, K. (2010). Students' and instructors' attitudes toward the use of CALL in foreign language teaching and learning, *Computer Assisted Language Learning*, 23(3), 221-234.

REFERENCES

- Pro osvitu [On education]. № 2145-VIII. (2017). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian]
- Kovtun, O. V. (2010). Teoretychni aspekty poniattia "zahalnomovnnievi uminnia" [Theoretical aspects of the concept "common speech skills"]. *Naukovyi visnyk Pivdennoukrainskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushynskoho* [Scientific Bulletin of the State institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinsky"], 11-12, 200-209. [in Ukrainian].
- Moskalenko, V. V. (2013). *Sotsializatsiya osobystosti* [Person socialization]. Kyiv: Feniks. [in Ukrainian].
- Teplov, B. M. (1998). *Psikhologiya i psikhofiziologiya individualnykh razlichiy. Izbrannye psikhologicheskie trudy* [Psychology and psychophysiology of individual differences. Selected psychological works]. Moskva: Institut prakticheskoy psikhologii. [in Russian].
- Adam, D. F., & Logan, M. C. (2003, Winter). Preparing instructors for online instruction. *New Direction for Adult and Continuing Education*, 100, 45-55.
- Bennett, S., & Marsh, D. (2002). Are we expecting online tutors to run before they can walk? *Innovations in Education and Teaching International*, 29(1), 14-20.

- Chapelle, C. A., & Hegelheimer, V. (2004). The language teacher in the 21st century. In *S. Fotos & C. M. Browne (Eds.), New perspectives on CALL for second language classrooms* (pp. 299-316). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Comas-Quinn, A. (2011). Learning to teach online or learning to become an online teacher: an exploration of teachers' experiences in a blended learning course. *ReCALL*, 23(03), 218-232.
- Compton, L. K. L. (2009). Preparing language teachers to teach language online: a look at skills, roles, and responsibilities, *Computer Assisted Language Learning*, 22(1), 73-99. DOI: <https://doi.org/10.1080/09588220802613831>.
- Davis, D., & Rose, R. (2007). Professional developments for virtual schooling and online learning. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED509632.pdf>
- Freeman, R. (1997). *Managing Open Systems*. London: Kogan Page. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315041841>
- Hampel, R., & Stickler, U. (2005). New skills for new classrooms: Training tutors to teach languages online. *Computer Assisted Language Learning*, 18(4), 311-326.
- Jones, C. M., & Youngs, B. L. (2006). Teacher preparation for online language instruction. In P. Hubbard & M. Levy (Eds.), *Teacher education in CALL* (pp. 267-282). Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Kessler, G. (2007) Formal and informal CALL preparation and teacher attitude toward technology. *Computer Assisted Language Learning*, 20(2), 173-188.
- McLoughlin, C., & Oliver, R. (1999). Pedagogic roles and dynamics in telematics environments. In *M. Selinger & J. Pearson (Eds.), Telematics in education: Trends and issues* (pp. 32-50). Amsterdam: Pergamon.
- McPherson, M. A., & Nunes, J. M. B. (2004). The role of tutors as an integral part of online learning support, *European Journal of Open and Distance Learning*. Retrieved from: http://www.eurodl.org/materials/contrib/2004/Maggie_MsP.html.
- Murday, K., Ushida, E., & Chenoweth, A. (2008). Learners' and teachers' perspectives on language learning. *Computer Assisted Language Learning*, 21(2), 125-142.
- O'Dowd, R., & Ritter, M. (2006). Understanding and working with "failed communication" in telecollaborative exchanges. *CALICO Journal*, 23(3), 623-642.
- Palloff, R. M., & Pratt, K. (1999). *Building learning communities in cyberspace: Effective strategies for the online classroom*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Rosell-Aguilar, F. (2007). Changing tutor roles in online tutorial support for Open Distance Learning through audio-graphic SCMC, *JALT-CALL Journal*, 3(1-2), 81-94.
- Salmon, G. (2003) *E-moderating: The Key to Teaching and Learning Online*. (2nd ed.). London and New York: RoutledgeFalmer.
- Setiyawati, E., Wulandari, F., Moch Bahak, A., Rudyanto, H. & Santia, I. (2018). Using Online Learning Systems to Measure Students' Basic Teaching Skills. *International Journal of Engineering & Technology*, 7(4.7), 463-467.

- Shelley, M., White, C., Baumann, U. & Murphy, L. (2006). It's a unique role! Perspectives on tutor attributes and expertise in distance language learning. *International Review of Research in Open and Distance Learning*, 7(2). Retrieved from: <http://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/297/609>.
- Wiebe, G., & Kabata, K. (2010). Students' and instructors' attitudes toward the use of CALL in foreign language teaching and learning, *Computer Assisted Language Learning*, 23(3), 221-234.

Шандра Наталія Андріївна

Кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов для
природничих наук
Львівського національного університету
імені Івана Франка
Ауд. 415, вул. Університетська, 1,
Львів, Україна 79000
Тел. +38097 703 14 23
ORCID ID: [0000-0003-1321-4828](https://orcid.org/0000-0003-1321-4828)
E-mail: nataliya.shandra@lnu.edu.ua

Nataliya Shandra

Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor of the Department
of Foreign Languages for Sciences
Ivan Franko National University of Lviv
Room 415, Universytetska str., 1
Lviv, Ukraine, 79000
Tel. +38097 703 14 23
ORCID ID: [0000-0003-1321-4828](https://orcid.org/0000-0003-1321-4828)
E-mail: nataliya.shandra@lnu.edu.ua